

СИЛЯНКА ЯК СТАРОДАВНЯ ЕТНІЧНА УКРАЇНСЬКА ПРИКРАСА (на прикладі діяльності майстрині з Івано-Франківщини, представниці української діаспори м. Манчестер Об'єднаного Королівства Великобританії та Північної Ірландії)

Анастасія ВОЛОШИН

учениця 8 класу Школи українознавства імені Т. Г. Шевченка,
м. Манчестер, Велика Британія

Валентина ЗАГОРУЛЬКО

вчителька Школи українознавства імені Т. Г. Шевченка,
м. Манчестер, Велика Британія
email: to4e4ka1986@gmail.com

Анотація. Розглянуто прикраси як важливий компонент українського народного вбрання, що мають свої локальні вияви. Проаналізовано художні особливості й процес створення нашийної прикраси силянки на прикладі діяльності Ольги Борисевич, майстрині з Івано-Франківщини, представниці української діаспори м. Манчестер Об'єднаного Королівства Великобританії та Північної Ірландії, та її роль у збереженні української ідентичності.

Ключові слова: українознавство, діаспора, народна творчість, прикраси, силянка.

Постановка проблеми. Українські прикраси з бісеру є важливою складовою народного мистецтва та національної культурної спадщини України. Їх виникнення та розвиток тісно пов'язані з етнічною ідентичністю українського народу, його духовним світом та культурними традиціями.

Бісероплетіння в Україні має глибокі історичні корені. Перші згадки про використання намистин для прикрас зустрічаються в археологічних знахідках трипільської культури. Протягом століть бісероплетіння набуло поширення, особливо в західних регіонах України (Гуцульщина, Буковина, Поділля). До кінця ХХ ст. прикраси Івано-Франківщини майже не ставали об'єктом спеціальних досліджень. Частково це обумовлено тим, що вони сприймалися лише частиною ансамблю українського вбрання. Та саме археологічні знахідки

в селі Острівець Коломийського району Городенківської ОТГ, містах Коломия, Снятин, Яремче, Калуш, Надвірна та в окрузі дали змогу дослідити життя місцевого населення, взаємовпливи та взаємозв'язки й отримати відомості про прикраси, які з-поміж усіх інших знайдок збереглися найкраще.

Художні вироби з бісеру – вид декоративного мистецтва, виокремлення якого здійснено на основі характеристики матеріалу та властивості цьому матеріалу технології. До художніх виробів з бісеру належать: компоненти ансамблю одягу, вироби церковного призначення, предмети хатньої обстави та ужитку, при виготовленні яких були використані бісерні матеріали. Основною сферою застосування бісеру в народному мистецтві українців стало виготовлення накладних та вишитих прикрас святкового одягу.

Актуальність дослідження зумовлена потребою системного вивчення стародавніх українських прикрас як елементів регіонального розвитку декоративно-ужиткового мистецтва у діяльності майстринь української діаспори.

Аналіз джерел та досліджень. Питання розвитку оздоб у контексті народного вбрання були в полі зору багатьох дослідників різних галузей науки, передусім етнографів, фольклористів, мистецтвознавців, а також краєзнавців. Використання бісеру для декорування української народної ноші – явище мистецтва, відоме багатьом дослідникам [10, с. 76]. Найбільше опрацьованими є питання ареалу, технології та типології накладних бісерних прикрас українського народного одягу XIX – середини XX ст. Початок аналітичному дослідженню бісерних прикрас українців поклали статті Антона Будзана «Художні вироби з бісеру», «Вироби з бісеру» та Катерини Матейко «Прикраси» (до індивідуальної монографії «Український народний одяг»).

Перші праці, у яких всебічно аналізується життя і побут українців, опублікував Р. Кайндаль («Гуцули», 1894), де описує нашійні та нагрудні прикраси як елементи народного вбрання [6, с. 73]. В етнографічному нарисі О. Воропая «Звичаї нашого народу» частково досліджено дівоче намисто та робиться перша спроба дослідити його за матеріалом [2]. Цінними для нашого дослідження є також праці, в яких вивчають прикраси в контексті народного мистецтва всієї України: В. Щербаківського, Д. Щербаківського, І. Гургули, «Історія українського мистецтва» (1966–1968); Т. Бушиної (1986); О. Тищенко (1992); словник «Декоративно-ужиткове мистецтво» (2000);

О. Новицької «Історія українського мистецтва» (2008–2009); О. Голубця (2012); Н. Левкович (2016).

Найбільш ґрунтовним дослідженням, що узагальнює відомості про жіночі прикраси, є праця Г. Врочинської [3]. Авторка систематизувала прикраси за художніми особливостями, описала й проаналізувала групи оздоб, їхню стилістику, орнаментику та технологію виготовлення. Прикрасам із бісеру присвячена монографія О. Федорчук [21, с. 76], де вона розглядає типологію та детально описує основні мотиви орнаментики бісерних оздоб.

Сучасні дослідження українських етнічних прикрас в основному охоплюють територію Буковини та Закарпаття. Творчість майстринь Івано-Франківщини залишилась поза увагою науковців. Відсутність належної систематизації оздоб та критеріїв їх атрибутування призводять до фрагментарного розуміння художнього спадку українських майстрів.

Мета роботи – дослідити та проаналізувати художні особливості й процес створення нашійної прикраси силянки на прикладі діяльності Ольги Борисевич, майстрині з Івано-Франківщини, представниці української діаспори м. Манчестер Об'єднаного Королівства Великобританії та Північної Ірландії, та її роль у збереженні української ідентичності.

Методологічна основа дослідження. У роботі використано загальнонаукові методи (спостереження, опис, аналіз, синтез, порівняння тощо). Метод «польового дослідження» (усне опитування, спеціальне інтерв'ю) сприяв ефективному збиранню матеріалу. Основний описовий (структурний) метод забезпечив

усебічне розкриття функціональних та художніх особливостей силянок. Проаналізовано 10 силянок, створених за різними схемами. У статті подаються схеми та малюнки, за якими створюється виріб, а також схема роботи над прикрасою.

Виклад основного матеріалу. У XIX ст. у західних областях України набуло популярності мистецтво виготовлення бісерних оздоб. Від 1930-х років бісерне ремесло охопило й Галичину, проте тут воно набуло особливих художніх форм. Бісером вишивали сорочки, пояси, верхній одяг, головні убори [21, с. 17–18]. Українки носили шийно-нагрудні бісерні прикраси, які називали «цятки», «вівсьюрки», «гердани», «силянки», «басми», «грусталі», «маниства», «гармузи» [7, с. 164].

Виготовлення нових й використання давніх та бісерних виробів є частиною сучасного буття українців. У праці «Історичний нарис про гуцулів» Софрон Витвицький зазначив, що поширеною оздобою тутешніх жінок є скляні «пацьорки», яких вони носять на шії «дуже багато» [16, с. 46].

Галицькі прикраси традиційно поділяють на чоловічі (головні, нагрудні, поясні) та жіночі (головні, нашийні, нагрудні, поясні). У свою чергу типологічна група нашийних поділяється (за О. Федорчук) на гердани (стрічковий, стрічковий з підвісками); монисто, монисто обплетене, плетінка об'ємна; силянки-коміри (однодільна, дводільна, зубчаста). Типологічна група нагрудних: гердани (стрічковий, розетковий, кутовий, хрещатий, перетинчастий); язик, котильон, квітка, краватка, плетінка об'ємна; силянки-коміри (однодільна, криза) [25, с. 705].

Невіддільною складовою буковинського одягу є прикраси: намиста, салби, згарди, гердани, силянки, що вирізняються кольоровою гамою, орнаментикою, стилістикою, технологією виконання від оздоб сусідніх етнографічних зон. Їхній зовнішній вигляд засвідчує історичні перипетії взаємовпливів різних культур, народів, етнічних груп, що сформували своєрідну стилістику оздоб, притаманних лише Галичині.

Більшу частину бісерних прикрас складають гердани (з турецької «gerdan», що перекладається як «шия» [14, с. 223]). Вони побутували в Україні у XVIII–XIX ст. під різними назвами: «гердани», «драбинки», «ланцки», «герданки», «ліца» [5, с. 69]; «басми», «гердани», «шлярка», «силянки», «герданики» [5, с. 164–165]. Дуже часто зустрічаємо на Буковині в описах музейних колекцій і в побутовому мовленні спільну назву для силянок і герданів – гердан. Цей різновид оздоб виконувався нанизуванням чи тканням, у більшості зразків був підшитий на стрічку «герасівку», що давало можливість зміцнити оздобу та подовжити її утилітарне використання, носився і на шії, і на грудях [11, с. 441].

Завершувалися гердани тороками, які мали назви: «кутасики», «дармовиси», «вузлики», «бомблики». Доповнювався гердан різноманітними підвісками, був невіддільною складовою практично кожного строю. Гердани нагадують вишиванки чи вишивані рушники. Часто для їх створення використовують схеми для вишивки. Раніше дівчина могла подарувати тоненький гердан-смужку хлопцю, який їй подобався. Він приймав його, носив на капелюсі і дарував хустинку, якщо почуття були взаємними.

Або ж просто дякував і їхні шляхи розходилися.

Найбільш розповсюдженими прикрасами були стрічкові гердани, які тут називали «силянки». Про ці оздобу згадує Володимир Шухевич у своєму доробку, відзначаючи, що їх носили гуцулки на шиї, під назвою «силянка» або «гердан», виконані з дрібних «пацьорок» [17, с. 476]. Відомі найрізноманітніші назви: «силянки», «плетінки», «комірці». Ці прикраси носили щодня як оберіг, сила якого визначалась орнаментом. Їх ширина складала 2–3 см. Іноді таку бісерну стрічку нашивали на смужку червоного полотна. Найпоширенішими орнаментами були ромби, зигзаги та символи безкінечності. Вузькі силянки щільно прилягали до шиї, використовувалися на щодень, а ширші – багатше орнаментовані – на свято чи в неділю. Одягали їх і дівчата, і заміжні жінки [11, с. 442].

Ключові засади технології гуцульських бісерних виробів спільні із західноукраїнськими. Зокрема, майстрині XIX ст. використовували у своїй творчості венеційський, а з кінця століття – також богемський бісер дрібних розмірів. Упродовж XX ст. шкала розмірів, палітра ґатунків та кольорових відтінків бісеру зростала. Нині українські майстрині мають широкий вибір матеріалів для творчості, найякіснішим з-поміж яких залишається чеський (богемський) бісер.

У XIX ст. накладні прикраси виконували переважно у техніці нанизування («силяння») у спосіб «на декілька ниток» прийомом «сіточка». Наприкінці XIX ст. гуцульські майстрині освоїли техніку бісерного ткання, застосовуючи її у виготовленні частини стрічкових та розеткових герданів. Але нанизування

«сіточкою» й досі залишається найпопулярнішим прийомом виконання накладних прикрас. За словами О. Гулей, «силянка – рівна суцільна чи ажурна смужка. Плели її з різнобарвного бісеру на волосяній або нитяній основі, завширшки від 5 мм до 4 см, з геометричним орнаментом. Коротка силянка, яка щільно прилягає до шиї, а ззаду зав'язується або застібається на гудзик чи гачок, належить до шийних прикрас. Щоб силянка краще зберігалась, її нашивали на смужку» [4, с. 92].

Упродовж XIX ст. поширення в українців набули накладні прикраси, більшість з яких – жіночі. Першими з'явилися виконані найпростішою технікою – набиранням в разки – мониста. Уже в першій половині XIX ст. гуцульське святкове вбрання доповнили бісерні оздобы з орнаментальною структурою.

Улюбленим компонентом місцевого одягу стала (схожа до гердану з підвісками) плетінка заокругленої форми – однодільна силянка. Майстрині надавали плетиву силянки потрібної форми завдяки звуженню верхнього та розширенню нижнього ряду, який зазвичай ще й доповнювали підвісками («кутасиками», «дармовисами», «ковциками», «цьомбриками»). Отже, у XIX ст. одяг гуцулів наповнився низкою бісерних виробів, серед яких було щонайменше сім (мониста, стрічковий гердан, стрічковий гердан з підвісками, однодільна силянка, розетковий гердан, трясунки, пояс) типів накладних прикрас та два типи (чільце, весільний вінок) головних уборів [15, с. 974].

У першій половині XX ст. творчість народних майстрів продовжувала розвиватися у фазі креативного піднесення.

З'явилися нові типи накладних оздоб, зокрема побутувало 14 типів бісерних прикрас [8, с. 257]. У середині XX ст. – на початку XXI ст. повсюдно спостерігалася втрата автентичних засад художньої виразності, збіднення художньо-стилістичного розмаїття виробів. Нині спостерігаємо за зростом чисельності майстринь, творчість яких скерована на розвиток автентичного гуцульського мистецтва.

Бісероплетіння в Україні має глибокі історичні корені. Контакти із сусідніми народами вплинули на стиль та техніку плетіння, проте українським майстриням вдалося зберегти унікальність своїх орнаментів. Українські прикраси з бісеру

відігравали важливу роль у житті громади. Прикраси використовували під час весільних церемоній, святкових подій та релігійних обрядів. Складність та багатство прикрас могли свідчити про матеріальний достаток і статус їхньої власниці.

Ольга Дмитрівна Борисевич народилася 03.02.1988 року в покутському селі Острівець (Городенківщина). У м. Манчестер (Англія) проживає чотири роки. Навички бісероплетіння пані Ольга перейняла від своєї матері Дронюк Галини Іванівни, 1965 року народження, та прабабусі Семеняк (Будеркевич) Ганни Володимирівни, 1909 року народження (Фото. 1).

Фото. 1. Семеняк Г. В. Прикраси-силянки на шії зроблені особисто пані Ганною 90 років тому для свого весілля. Ця силянка збережена у первинному вигляді.

З бісером майстриня, діяльність якої ми досліджуємо, знайома з дитинства. Спочатку плела простенькі браслети. Першу свою силянку виготовила ще в школі під час відвідування гуртка з рукоділля. Довгий час не займалася цією діяльністю. Повернулася до цього виду мистецтва, коли народила доньку. Перебуваючи на чужині, пані Ользі захотілося наблизитися хоч трохи до рідного краю. Вона знову взялася за мистецтво бісероплетіння.

Спочатку Ольга Борисевич працювала в техніці нанизування, але технікою бісерного ткацтва на станку вона не володіла. Навчалася сама, виготовивши саморобний «станок» з простої паперової коробки з-під взуття. Згодом придбала невеличкий станок для браслетів. Через деякий час мала вже більший станок для герданів (Фото 2). У своїх роботах майстриня найчастіше використовує техніку нанизування однією або двома голками, або, ще кажуть, «силяння». Крім

Фото. 2. Станки для бісероплетіння

того, використовує техніку бісерного ткацтва на станку для створення браслетів та герданів. Пані Ольга володіє технікою ручного ткацтва, під час якого кожна бісеринка прикріплюється окремо. За допомогою такої техніки виготовляє

сережки. На сьогодні власної техніки майстриня ще не розробила, тільки намагається сама створювати схеми майбутніх виробів у програмі Gerdan Editor (Рис. 3).

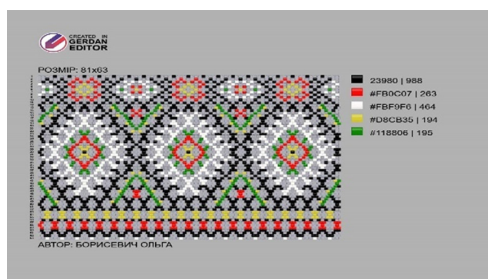
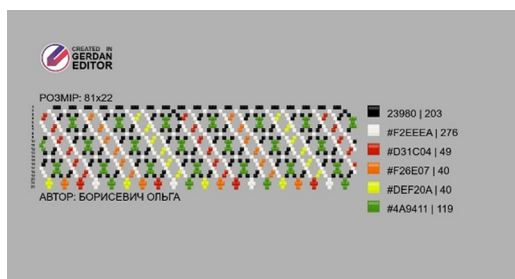

Рис. 3. Схеми О. Борисевич для створення селянок

Зазвичай використовує готові шаблони та схеми інших майстринь (Людмила Сторож, Лілії Квітки, Наталії Гаврилів, Ольги Лукашишиної та ін.):

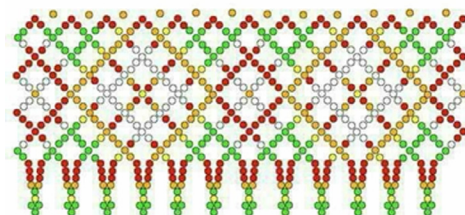

Рис. 4. Схеми селянок

Для аналізу в роботі нами відібрано 10 силиянок майстрині Ольги Борисевич.

Силианка «Едельвейс» (Фото. 5) створена за схемою Наталії Гаврилів. Має форму півкола із виразно глибокими вирізаними кінцями у вигляді пелюсток квітки едельвейс. Звідси й назва виробу. У силиянці чітко прослідковується фітоморфний мотив. Пелюстки квітки виконані у поєднанні двох кольорів – білого, що символізує чистоту, невинність, щирість, та світло-коричневого, навіть золотавого, що має відтінок щедрості та співчуття. Вдалим є поєднання невеликих та більших за розміром ромбів. Ця геометрична фігура принесе достаток та добробут власниці прикраси. Кількість пелюсткових елементів має бути непарною, але залежить від особистих розмірів людини. Носити такий виріб може як дівчина, так і заміжня жінка.

Силианка «Ніжність» (Фото. 6) виділяється з усіх наявних виробів тим, що

Фото. 6. Силианка «Ніжність»

Фото. 5. Силианка «Едельвейс»

в ній поєднується тільки білий та прозорий бісер. Сама назва говорить, що переважно носять її молоді дівчата. Основна конотація кольору – простота. Білий колір надає відчуття вільного простору навколо всіх елементів силиянки, а прозорий бісер використано для виділення з'єднувальних елементів. Прикраса має вигляд стрічки. Основний мотив, який прослідковується в техніці плетива, – «хвилі», бурління молоді енергії. Петлі невеликого розміру гармонійно переплітаються і виростають у великі петлі. Обрамлення на кінцях триєдності: гострий розум, інтуїція та талант. Прозорі елементи поєднуються у вигляді хреста – оберега від злих духів.

Унікальною силиянкою з яскраво вираженими патріотичними елементами є прикраса з промовистою назвою «Душа» (Фото. 7). Виріб, створений за схемою Людмили Сторож, широкий, як

комір. Прослідковуємо геометричний абстрактний мотив, у якому переважають зигзагоподібні лінії. У створенні силянки майстриня використовує чотири кольори: жовтий, синій, чорний та білий. Акцент робиться на жовто-блакитному поєднанні, а чорний та білий виступають як контрастні елементи. Жовтий – це дуже сильний колір, який дійсно привертає увагу, тому використовують його в основному, щоб зробити акцент. Завитки на лініях дають відчуття перипетій, буремності життя українців [13, с. 92]. Повного завершення оздобленню прикраси надають китиці, які виступають як застібки. По всьому периметру майорять маленькі квіткові елементи, що надає виробу елегантності. Обов'язково присутній обереговий елемент – невеличкі жовті хрестики вздовж лінії основи.

У класичних кольорах української вишивки створена силянка «Берегиня»

(Фото. 8). Червоний символізує любов і життя, чорний – землю та пам'ять предків, а білий – чистоту і світло. Геометричний орнамент виконано у вигляді сітки, яка побудована в техніці градації від маленького ромбу до найбільшого. Проте внутрішнє обрамлення (з нього починається силянка), створене за допомогою щільних ланцюжків, виступає контрастом до основного виробу. Невеличкі елементи у чорних ромбах нагадують зображення людської постаті з піднятими догори руками. Це стилізоване зображення одного з найдавніших символів-оберегів. Постать-дерево символізує образ прадавньої Великої Богині, або Берегині. Її культ завжди пов'язували з культом життєдайної Матері-Землі, яку прославляли як джерело народження всього живого. Ще одна силянка виконана за цією ж схемою, тільки змінені кольори – замість чорного тла використано білий бісер.

Фото. 7. Силянка «Душа»

Фото. 8. Силянка «Берегиня»

Цікавими є дві сиянки, виконані за однаковою схемою, але в різній кольоровій гамі. Вироби отримали назву «Ружа» (Фото. 9–10). Основні елементи прикраси нагадують квітки. Один варіант виробу створено з використанням чорного, червоного та золотого бісеру, а інший – чорного, зеленого (навіть кольору морської хвилі) та білого. Значення всіх кольорів незмінне, а от новий для нас м'який зелений відтінок має конотацію здоров'я, зв'язку з природою. Квіти сиянки ніби виростають із землі, а невеликі геометричні фігури між пелюстками ружі створюють уявлення нових паростків. Такий варіант прикраси в основному носять заміжні жінки, особливо поважного віку.

Особливою для майстрині є сиянка «Пам'ять» (Фото. 11). Вона дала саме таку назву прикрасі, бо відтворила давній варіант сиянки її прабабусі. Виріб має вигляд неширокої стрічки, містить класичний обереговий елемент – хрестик. Проте особливість цієї прикраси в

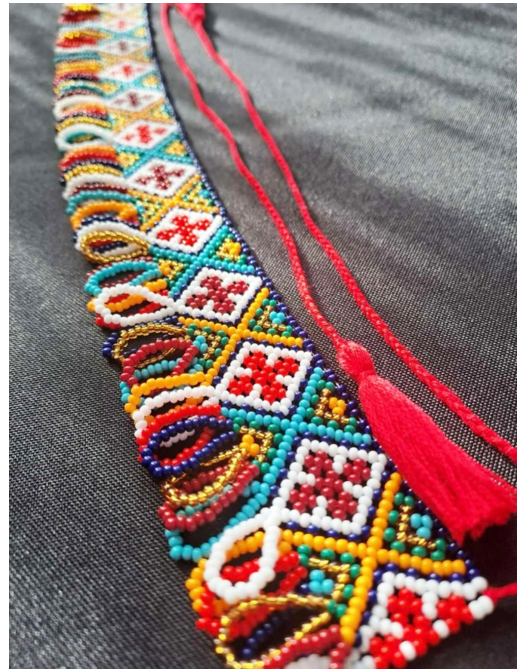

Фото. 11. Сиянка «Пам'ять»

тому, що вона містить практично всі кольори. За словами пані Ольги, 90 років тому рукодільниці не мали достатньої кількості матеріалу, тому, щоб вистачило бісеру на всю сиянку, її прабабуся

Фото. 9–10. Сиянка «Ружа»

вплела всі можливі кольори до виробу. Але найбільш промовистими залишаються українські кольори: блакитний та жовтий. Одягла вона її на своє весілля.

Деякі силянки майстрині не мають назв, наприклад, однодільна силянка (Рис. 12), яка має вигляд вузької стрічки. Прослідковуємо фітоморфний мотив, зображено різнокольорові квіти, які своєю формою схожі на мальви. У прикрасі бачимо 5 різних кольорів: червоний, жовтий, білий, синій та зелений. Обрамлення силянки зигзагоподібне.

Ще однією силянкою без назви є яскрава різнокольорова прикраса (Фото. 13), яка створена шляхом схрещування ліній, петель, орнаментів. Ромби, що мають крапки всередині, символізують засіяне поле. Тому основа силянки має коричневий колір, що символізує відчуття безпеки та багатства. Особливість цього виробу полягає у поєднанні бісеру з плетивом у вигляді обрамлення. Ніжний біло-блакитний варіант силянки у поєднанні з невеликою

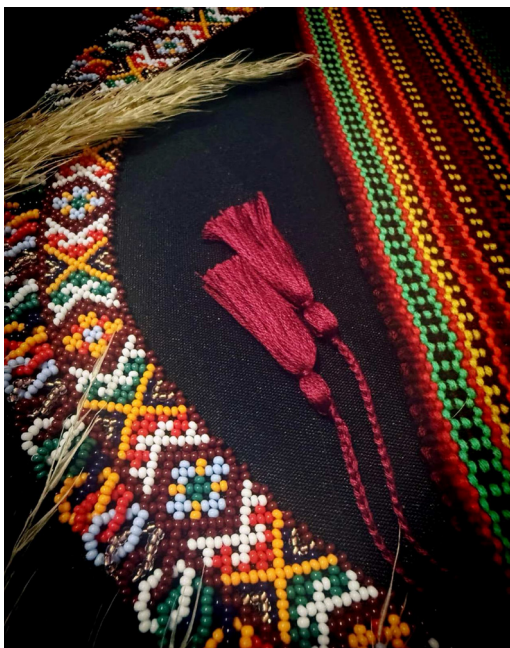

Фото. 13. Силянка без назви

кількістю срібного бісеру поки теж без назви (Фото. 14). Прикраса має широкую основу. Кольори перемішуються так, що визначити мотив, що прослідковується у виробі, важко. Орнаментальна

Рис. 12. Силянка без назви

Фото. 14. Сиянка без назви

композиція нагадує безкінечний ланцюг, у якому одні частини елементів є частинами інших. Тому візерунок можна розглядати, як поєднання ромбів і водночас як сполучення косих кутів або двох зигзагоподібних ліній, як ланцюг ромбів або як складні поєднання й чергування різноманітних простих фігур: простого ромба, ромба із подовженими сторонами, численних варіантів ромба з гачками.

Наступна сиянка без назви (Рис. 15) створена за схемою Людмили Сторож. Розмір виробу середній, схожий на невеликий комір. Багата кольорова гама: білий, жовтий, червоний, синій та зелений. Основний елемент має геометричний мотив. Схрещені ромби символізують союз сонця та землі – ознака плодючості. Обрамлення сиянки нагадує червоні ягідки калини. Проміжні елементи символізують невеличкі соняшники. Цікавим є синій елемент «вужик». Це знак води, а де вода – там життя. Хвилястий

орнамент, що його позначають грецьким словом «меандр» (укр. «безконечник»), – це найдавніший символ сонця і божества, щастя і добра, добробуту і захисту від усього лихого. Ламана лінія символізує життя, яке продовжується, адже воно вічне. Сиянки часто носили по дві: одну на шиї так, щоб тісно прилягала, другу – опускали нижче. Нижня сиянка була більша й закінчувалася тороками, які спадали на груди. Вузькі сиянки, які щільно прилягали до шиї, використовувалися на щодень. Ширші були багатше орнаментовані та їх вбирали на свято чи в неділю. Одягали такі прикраси дівчата і заміжні жінки. На Покутті (Івано-Франківщина) ця оздоба мала назву «решітка» [18, с. 116].

Способи ношення оздоб були різні, ми розглянемо лише типові. Сиянки накладалися на вишиту сорочку, вишивка на якій була доволі скромною. У давнину

Сторож Людмила

Рис. 15. Сиянка без назви

силянки не носили окремо від інших видів прикрас. Зазвичай вони створювали каскад різних виробів. Найнижче вішали найважчі прикраси. Силянки та гердани зазвичай займали найвищу позицію, бо бісер був найлегшим матеріалом. Сьогодні практикують накладання силянок та герданів на коралове намисто. Переважно прикраси носять окремо, не об'єднуючи з іншими видами.

Усі силянки мають застібки. Кожна прикраса може бути виконана із різними типами фурнітури (Фото. 16). Так, найпоширенішим варіантом застібки є гачок та ціпочок із нержавіючої сталі. Вони не окислюються при носінні. Крім того, майстриня створює силянки з нитковими китицями, які можна зав'язувати на зручній довжині для власниці. Під час польових досліджень було виявлено чотири типи застібок: квадратні, круглі, ромбовидні (за Г. Врочинською) та прямокутні. Квадратні – тип застібок, які мають форму квадрата із заокругленими краями, завитками [3, с. 127]. А от круглі за будовою нагадують колесо з прямими або скісними спицями. Бувають вони круглі суцільні та з виступами по краях, круглі прорізні ажурні [3, с. 128]. Прямокутні застібки мають розширені кінці. Інколи трапляються ромбовидні

за формою застібки із з'єднанням посередині [3, с. 130].

Висновки. До кінця ХХ ст. прикраси Івано-Франківщини майже не ставали об'єктом спеціальних досліджень. Частково це обумовлено тим, що вони сприймалися лише частиною ансамблю українського вбрання. Початок аналітичному дослідженню бісерних прикрас українців поклали статті Антона Будзана та Катерини Матейко. Галицькі прикраси традиційно поділяють на чоловічі (головні, нагрудні, поясні) та жіночі (головні, нашийні, нагрудні, поясні). У свою чергу типологічна група нашийних поділяється (за О. Федорчук) на гердани (стрічковий, стрічковий з підвісками); монисто, монисто обплетене, плетінка об'ємна; силянки-коміри (однодільна, дводільна, зубчата).

Кольорова гама силянок в українців вирізняється значною поліхромією – поєднанням червоного, чорного, зеленого, оранжевого, жовтого, фіолетового, синього, золотого, срібного кольорів у різних орнаментальних комбінаціях із акцентом на червоний та чорний. Колоризм форми залежить від особи, яка носить силянку, її характеру, кольорових уподобань.

Проаналізований фактологічний

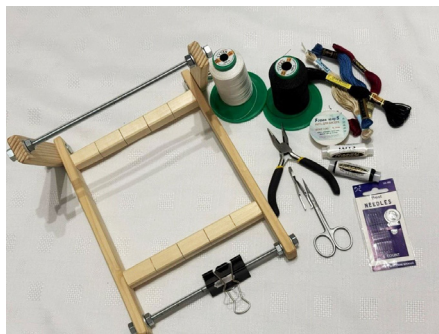

Фото. 16. Фурнітура для силянок

матеріал дає підставу стверджувати, що сучасні українські прикраси, а саме бісерні, ввібрали в себе пластичне поєднання лінії, ритму, пропорції, матеріалу, а також досягнення народного мистецтва Івано-Франківщини, утворивши новий комплекс оздоб, який гідно може доповнити сучасне жіноче вбрання. Основні мотиви, які прослідковуються у представлених силянках, – фітоморфний (рослинний) та геометричний.

Отже, усі описані прикраси були створені шляхом нанизування бісеру на нитку із подальшим переплетенням у вигляді широкого намиста або стрічки. Майстриня з Івано-Франківщини використовує техніку паралельного нанизування, перехресного плетіння та плетіння на станку. Перспективи дослідження особливостей силянок вбачаємо у поєднанні його з вивченням українських етнічних прикрас загалом, що дасть змогу детально охарактеризувати систему жіночого та чоловічого оздоблення досліджуваного регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович, Є., Захарчук-Чугай, Р., Станкевич, М. *Декоративно-прикладне мистецтво*. Львів, 1993. 272 с.
2. Воропай, О. *Звичай нашого народу*. Етнографічний нарис. Мюнхен, 2010. 310 с.
3. Врочинська, Г. *Українські народні жіночі прикраси XIX – початку XX століть*. Київ, 2007. 232 с.
4. Гулей, О. В. *Декоративно-прикладне мистецтво: навчальний посібник*. Суми, 2010. 152 с.
5. *Декоративно-ужиткове мистецтво: словник / за заг. ред. Я. П. Запаска*. Львів, 2000. Т. 1. С. 69.
6. Кайндаль, Р. *Гуцули: їх життя, звичай та народні перекази*. Чернівці, 2000. С. 71–83.
7. Кожолянко, Я. *Буковинський традиційний одяг*. Чернівці–Саскатун; Altona; Manitoba, 1994. 262 с.
8. Косміна, О. Назви прикрас XI–XVIII століть (матеріали до термінологічного словника). *Народознавчі зошити*. 2018. № 1. С. 254–268.
9. Марцінів, Ю. Незвідана Городенківщина: маловідомі диво-місця, які варто побачити на власні очі. *Галицький кореспондент*. 2009.
10. Савчук, Г. *Вироби з бісеру. Народні художні промисли УРСР*. Київ, 1986. 268 с.
11. Сахро, М. *Прикраси з бісеру. Гуцульщина*. Київ, 1987. 441 с.
12. *Словник української мови*. URL: <https://slovyk.ua/index.php?swrd=%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D0%BA%D0%B0>
13. Соколенко, О. І., Мартинчук, І. І. *Особливості орнаментики вишивки Подільського регіону*. 1988. С. 91–94.
14. *Сучасний тлумачний словник української мови: 100 000 слів / за заг. ред. В. Дубічинського*. Харків, 2011. С. 223.
15. Федина, О. Український народний одяг у дослідженнях Катерини Матейко. *Народознавчі зошити*. 2011. № 6 (102). С. 972–981.
16. Фединчук, О. *Нагрудні та шийні прикраси Північної Буковини: історія, типологія, етнічні особливості: дис... канд. мистецтвознавства*. Івано-Франківськ, 2019. 359 с.
17. Фединчук, О. Народні шийні обереги Буковини, їх характеристика та властивості. *Етнотрип: європейський вектор розвитку і національний контекст*. Полтава, 2015. Кн. 2. С. 475–479.
18. Фединчук, О. Основні тенденції розвитку шийно-нагрудних прикрас на Буковині від первісності до давньоруського періоду. *Традиції та новачі у вищій архітектурно-художній освіті*. Харків, 2017. № 6. С. 115–119.
19. Фединчук, О. Специфіка шийно-нагрудних прикрас у традиційному одязі румунів Буковини. *Українське*

мистецтвознавство. 2017. № 4. С. 103–110.

20. Фединчук, О. Характер традиційних шийно-нагрудних прикрас євреїв Буковини. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2017. № 6. С. 99–105.

21. Фединчук, О. Шийно-нагрудні чоловічі та жіночі бісерні прикраси Північної Буковини. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2018. Вип. 35. С. 75–81.

22. Федорчук, О. Бісерне оздоблення народного одягу гуцулів XIX – початку XXI ст.: типологічні та художні особливості. *Народознавчі зошити*. 2009. С. 1–19.

23. Федорчук, О. Бісерний декор ансамблю українського народного одягу: стан дослідження проблеми. *Бісерний декор українського народу*. 2007. С. 117–128.

24. Федорчук, О. Етномистецька традиція бісерного оздоблення народної ноші гуцулів. *Народознавчі зошити*. 2017. № 5 (137). С. 1047–1071.

25. Федорчук, О. Типологія українських народних прикрас із бісеру. *Народознавчі зошити*. 2003. № 5–6. С. 702–719.

26. Федорчук, О. *Українські народні прикраси з бісеру*. Львів, 2007. 178 с.

27. Федорчук, О. Художні вироби з бісеру в українському народному мистецтві: походження та розвиток традиції. *Народознавчі зошити*. 2011. № 4. С. 691–703.

REFERENCES

1. Antonovych, Ye., Zakharchuk-Chugai, R., Stankevych, M. (1993). *Decorative and Applied Arts*. Lviv, 272 p. [in Ukr.]

2. Voropai, O. (2010). *Customs of our People*. Ethnographic Essay. Munich, 310 p. [in Ukr.]

3. Vrochynska, H. (2007). *Ukrainian Folk Women's Jewelry of the 19th – Early 20th Centuries*. Kyiv, 232 p. [in Ukr.]

4. Hulei, O. (2010). *Decorative and Applied Arts: a Textbook*. Sumy, 152 p. [in Ukr.]

5. Zapaska, Ya., ed. (2000). *Decorative and Applied Arts: a Dictionary*. Lviv, Vol. 1, 69 p. [in Ukr.]

6. Kaında, R. (2000). *Hutsuls: their Life,*

Customs and Folk Tales. Chernivtsi, pp. 71–83. [in Ukr.]

7. Kozholianko, Ya. (1994). *Bukovinian Traditional Clothing*. Chernivtsi–Saskatoon; Altona; Manitoba, 262 p. [in Ukr.]

8. Kosmina, O. (2018). Names of Ornaments of the 11th–18th Centuries (Materials for the Terminological Dictionary). *Narodoznachchi zoshyty* (Ethnographic Notebooks), No. 1, pp. 254–268. [in Ukr.]

9. Martsiniv, Yu. (2009). Unknown Horodenkivshchyna: Little-Known Wonder-Places that are Worth Seeing with your Own Eyes. *Galician Correspondent*. [in Ukr.]

10. Savchuk, H. Beadwork. *Folk Crafts of the Ukrainian SSR*. Kyiv, 1986. 268 p. [in Ukr.]

11. Sakhro, M. (1987). *Crafts Made of Beads. Hutsul Region*. Kyiv, 441 p. [in Ukr.]

12. *Dictionary of the Ukrainian Language*. [online] Available at: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D0%BA%D0%B0> [in Ukr.]

13. Sokolenko, O., Martynchuk, I. (1988). *Peculiarities of Embroidery Ornamentation of the Podolsk Region*. pp. 91–94. [in Ukr.]

14. Dubichynskiy, V., ed. (2011). *Modern Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language: 100,000 words*. Kharkiv, 223 p. [in Ukr.]

15. Fedyna, O. (2011). Ukrainian Folk Clothing in the Studies of Kateryna Mateiko. *Narodoznachchi zoshyty* (Ethnographic Notebooks), No. 6 (102), pp. 972–981. [in Ukr.]

16. Fedynchuk, O. (2019). *Pectorals and Neck Ornaments of Northern Bukovyna: History, Typology, Ethnic Features*. [A thesis for Candidate of Sciences degree in Arts]. Ivano-Frankivsk, 359 p. [in Ukr.]

17. Fedynchuk, O. (2015). Folk Neck Amulets of Bukovyna, their Characteristics and Properties. *Ethnodesign: European Vector of Development and National Context*. Poltava, Book 2, pp. 475–479. [in Ukr.]

18. Fedynchuk, O. (2017). Main Trends in the Development of Pectorals and Neck and Jewelleries in Bukovyna from Primitiveness to the Old Russian Period. *Tradysii ta*

novatsii u vyshchii arkhitekturno-khudozhnii osviti (Traditions and Innovations in Higher Architectural and Artistic Education). Kharkiv, No. 6, pp. 115–119. [in Ukr.]

19. Fedynchuk, O. (2017). Specificity of Pectorals and Neck and Jewelleries in Traditional Clothing of Romanians of Bukovyna. *Ukrainske mystetstvoznavstvo* (Ukrainian Art Studies), No. 4, pp. 103–110. [in Ukr.]

20. Fedynchuk, O. (2017). Character of Traditional Pectorals and Neck and Jewelleries of Jews of Bukovina. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv* (Bulletin of the Kharkiv State Academy of Design and Arts), No. 6, pp. 99–105. [in Ukr.]

21. Fedynchuk, O. (2018). Men's and Women's Pectorals and Neck and Beaded Jewelleries of Northern Bukovyna. *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv* (Bulletin of the Lviv National Academy of Arts), Issue 35, pp. 75–81. [in Ukr.]

22. Fedorchuk, O. (2009). Beaded Decoration of Folk Clothing of Hutsuls of the 19th – Early 21st Centuries: Typological

and Artistic Features. *Narodoznavchi zoshyty* (Ethnographic Notebooks), pp. 1–19. [in Ukr.]

23. Fedorchuk, O. (2007). Beaded Decoration of the Ensemble of Ukrainian Folk Clothing: the State of Research of the Problem. *Beaded Decoration of the Ukrainian People*, pp. 117–128. [in Ukr.]

24. Fedorchuk, O. (2007). Ethno-Artistic Tradition of Beaded Decoration of the Folk Costume of the Hutsuls. *Narodoznavchi zoshyty* (Ethnographic Notebooks), No. 5 (137), pp. 1047–1071. [in Ukr.]

25. Fedorchuk, O. (2003). Typology of Ukrainian Folk Beaded Jewelry. *Narodoznavchi zoshyty* (Ethnographic Notebooks), No. 5–6, pp. 702–719. [in Ukr.]

26. Fedorchuk, O. (2007). *Ukrainian Folk Beaded Jewelry*. Lviv, 178 p. [in Ukr.]

27. Fedorchuk, O. (2011). Beaded Art in Ukrainian Folk Art: Origin and Development of the Tradition. *Narodoznavchi zoshyty* (Ethnographic Notebooks), No. 4, pp. 691–703. [in Ukr.]

Summary

SYLIANKA AS AN ANCIENT ETHNIC UKRAINIAN JEWELLERY (Based on the Activity of a Craftswoman from Ivano-Frankivsk Region, a Representative of the Ukrainian Diaspora in Manchester, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland)

Anastasiia VOLOSHYN

8th grade student, Taras Shevchenko School of Ukrainian Studies,
Manchester, United Kingdomn

Valentyna ZAHORULKO

teacher, Taras Shevchenko School of Ukrainian Studies,
Manchester, United Kingdomn
email: olesakuch@gmail.com

The relevance of the research. Ukrainian beaded jewellery is an important component of folk art and the national cultural heritage of Ukraine. Their emergence and development are closely related to the ethnic identity of the Ukrainian people, their spiritual world and their cultural traditions. Beadwork in Ukraine has deep historical roots. The first mentions of the use of beads for jewellery are found in archaeological finds of the Trypillia culture.

Over the centuries, beadwork has become widespread, especially in the western regions of Ukraine (Hutsul, Bukovyna, and Podillia). The relevance of the study is due to the need for a systematic study of ancient Ukrainian jewellery as elements of the regional development of decorative and applied arts in the activities of craftsmen of the Ukrainian diaspora.

The **purpose** is to investigate and analyze the artistic features and the process of creating the neck ornament of the sylianka using the example of the work of Olha Boryseвич, a craftswoman from the Ivano-Frankivsk region, a representative of the Ukrainian diaspora in Manchester, United Kingdom, and her role in preserving Ukrainian identity.

Conclusions. The analyzed factual material gives reason to assert that modern Ukrainian jewellery, namely beaded jewellery, has absorbed a plastic combination of line, rhythm, proportion, material, as well as the achievements of the folk art of the Ivano-Frankivsk region, creating a new complex of decorations that can adequately complement modern women's clothing. The presented sylianka primarily features phytomorphic (vegetable) and geometric motifs. All the jewellery described was created by stringing beads on thread and subsequently weaving them in the form of a wide necklace or ribbon. The craftswoman from the Ivano-Frankivsk region uses the technique of parallel stringing, cross-weaving and weaving on a loom. We see prospects for studying the features of sylianka by combining them with the study of Ukrainian ethnic jewellery in general, which will allow us to characterise in detail the system of female and male decoration in the studied region.

Keywords: Ukrainian studies, diaspora, folk art, jewellery, sylianka.